

К. О. Ковальчук

студ. III курсу економіко-правового факультету ОНУ імені І.І. Мечникова

спеціальність «Право»

Науковий керівник: к.ю.н., доц. О. О. Нігрєєва

ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ТА ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Проблема співвідношення права Європейського Союзу (далі – ЄС) та міжнародного права залишається досить актуальною у наші часи. Дане питання виникає у практиці правового регулювання міжнародних правовідносин у контексті використання норм як міжнародного права, так і права ЄС.

Право ЄС представляє собою правову систему, яка склалася на зіткненні міжнародного та національного права держав-членів ЄС. Право ЄС дуже специфічне та унікальне. Хоча право ЄС має окрему систему права, але незважаючи на це в структурі норм ЄС діють норми міжнародного права. Слід взяти до уваги те, що в договорах ЄС чітко не визначено взаємодію з міжнародним правом, як це інколи зазначають конституції. Звісно, говорити про те, що таких норм не існує буде помилкою, адже в нормах ця взаємодія може бути не прямо визначена, а опосередковано. Так, якщо взяти до уваги суто науковий підхід то потрібно зазначити, що науковці, які зазначають, що право ЄС пов'язане з міжнародним правом, виділяють різне місце та його роль в міжнародному правопорядку. Наприклад, В. Муравйов зазначає, що «основними формами імплементації норм міжнародного права у правопорядок Євросоюзу є інкорпорація та відсилка. Інкорпорація передбачає включення положень міжнародного права у право Євросоюзу. Таким способом інкорпорації у право Євросоюзу було введено основні принципи міжнародного права. А шляхом відсилання до правопорядку Євросоюзу уведено важливі положення міжнародно-правових актів. Зокрема імплементація міжнародно-правових норм у галузі захисту прав людини» [1, с. 143-144]. Міжнародне право суттєво впливає на функціонування та розвиток права ЄС та, по суті, визначає подальші напрями його розвитку. Міжнародне право трансформувалося в право ЄС та стало його невід'ємною частиною [2, с. 12].

Досліджуючи взаємозв'язок міжнародного права та права ЄС, ще одна група науковців, своєю чергою, доходить висновку, що «право ЄС за своєю природою є особливою, третьою системою права, яка займає власну нішу та функціонує поряд як з міжнародним правом, так і національним правом держав-членів. Насамперед, це пов'язано з тим, що право ЄС є своєрідним поєднанням елементів правової системи, характерної з одного боку для міжнародної організації, а з іншого для держави». У цьому випадку йдеться про те, що право ЄС створило окремий правопорядок, який повинен співіснувати з міжнародним та національним [3, с. 23]. Цю думку підтримує багато західних

науковців, але є і критики, які вважають що для права ЄС потрібно чітко визначити місце в одному, чи іншому правопорядку.

У ч. 5 ст. 3 Договору про ЄС зазначається, що ЄС повинен сприяти неухильному дотриманню та розвитку міжнародного права, особливо дотриманню принципів Статуту ООН; ця стаття зазначає дотримання міжнародного права, але не визначає ієрархію міжнародного права та інтеграційного права [4, с.109–111; 5, с. 59–65].

Європейський Союз має міжнародну правосуб'єктність згідно зі ст. 47 Договору про ЄС. У силу своєї міжнародної правосуб'єктності ЄС зобов'язаний дотримуватись міжнародного права як звичаєвого [6–8], так і договірною; Євросоюз несе відповідальність за порушення міжнародного права і може бути зобов'язаний реагувати на порушення інших суб'єктів міжнародного права належним чином.

У науці права Європейського Союзу наголошують на необхідності застосування особливих підходів під час дослідження права ЄС, відмінних від тих, що застосовують щодо міжнародного права, зокрема і в контексті його впливу на формування правопорядку ЄС.

На відміну від первинних суб'єктів міжнародного права, ЄС не може вільно регулювати взаємодію з міжнародним правом [9, с. 39]. Оскільки міжнародна правосуб'єктність ЄС є похідною, то компетенція щодо прийняття рішень стосовно взаємозв'язку міжнародного права та правопорядку ЄС покладається на держави-члени Європейського Союзу.

Також дуже часто виникають колізії щодо застосування міжнародного права та права ЄС. Якщо члени ЄС дотримуються права ЄС, то є вірогідність що вони можуть порушити міжнародний договір, і тоді до них буде застосовані певні дії з боку судових органів, і навпаки. Розв'язання такого роду конфліктів відбувається за допомогою уникнення колізій між даними правопорядками.

У ст. 351 Договору про функціонування ЄС зазначається, що у разі невідповідності міжнародних угод, укладених країнами ЄС до їх приєднання до Європейського Союзу, установчим договорам ЄС ці держави повинні вжити всіх необхідних кроків для усунення невідповідностей. Аналізуючи вказані положення, можна прийти висновку, що застосування даної статті свідчить про те, що суд віддає перевагу захисту права ЄС [5, с. 59–65].

Це підтверджує й практика Суду ЄС. Зокрема, Суд ЄС у своїх рішеннях у справах C-158/91 *Levy* [1993] та *Minne* C-13/93 [1997] визнав, що ст. 234 (нині – ст. 351) звільняє держави від зобов'язання виконувати положення ст. 5 Директиви ЄЕС 76/207 про рівне ставлення, які таким чином не мають пріоритету щодо положень внутрішнього права, ухвалених з метою імплементації Конвенції МОП 1948 року. Суд також зазначив, що інститути ЄС не повинні заважати виконанню державами-членами своїх зобов'язань за цією конвенцією (справа 812/79 *Attorney General v. Burgoa* [1980]).

Отже, міжнародне право і право ЄС тісно пов'язані, не зважаючи на те що право ЄС є самостійною системою права і його не модно ототожнювати з іншими. Міжнародне право є основоположним для права ЄС. Вплив міжнародного права на право ЄС постійно зростає, що можна пояснити подальшим розширенням співпраці ЄС з іншими суб'єктами міжнародного права. Право ЄС не може бути відокремлено від міжнародного права, адже воно сприяє його ефективному дотриманню.

Список використаної літератури

1. Муравйов В.І. Правові засади регулювання економічних відносин Європейського Союзу з третіми країнами (теорія і практика). Київ: АкадемПрес, 2002. 426 с.
2. Hobe S. Rechtsfragen der Einbindung der EG/EU in das Völkerrecht Stephan Hobe, Patrick Müller-Sarori. *Juristische Studien*. 2002. № 1. S. 12.
3. Опришко В.Ф., Омельченко А.В., Фастовець А.С. Право Європейського Союзу. Загальна частина : підруч. для студ. вузів. Київ: КНЕУ, 2002. 462 с.
4. Комарова Т. В. Практика Суду ЄС щодо співвідношення міжнародного права та права ЄС. *Цивільний процес на зламі століть*: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 50-річчю заснування кафедри цивільного процесу. Харків, 2016. С.109–111.
5. Комарова Т. В. Роль міжнародного права у практиці суду європейського союзу. *Актуальні проблеми сучасного міжнародного права*: Зб. наук. ст. за матеріалами II Харк. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова. Харків, 2016. С. 59–65.
6. Case C-162/96 Racke v Hauptzollamt Mainz. *European Court reports*. 1998. I-3655.
7. Case C-432/92 Anastasiou. *European Court Reports*. 1994. I-3116.
8. Interpretation of the Agreement of 25 March 1951 between the WHO and Egypt. *ICJ Reports*. 1980. № 73.
9. Wouters J., Nollkaemper A., de Wet E. The Europeanisation of International Law: The Status of International Law in the EU and its Member States. The Hague, Asser Press, 2008. 260 p.